

Meditatie Laatviering april 2025

Traagheid, één van de zeven hoofdzonden. Doodzonden soms. Nou zeg...

Terwijl om je heen alles schreeuwt, roept en smeekt om rust, vertraging, een pas op de plaats -, ...hoezo een zonde?

Hoe zit dat dan met *go with the flow*, *slow* dit en *slow* dat, een verademing toch in deze idioot snelle tijden?

Go with the flow kan zo verkeren in *gone with the flood*... akelig dichtbij klinken die woorden van zolang geleden uit het boek Genesis over de mens, de ark en de vloed.

Traagheid, ja, nee, wel misschien een zonde. In de zin van lui, willens en wetens ergens je ogen voor sluiten. Net zolang totdat het te laat is, hét; totdat u, jij, als mens te laat komt en de aarde verwoest zal zijn.

Traagheid, één van de zeven hoofdzonden, tegenover ijver, een deugd, een *vita activa*, een leven dat zin krijgt doordat je wat doet, handelt, een ark bouwt, zoals Noach?

Hoe verhouden traagheid en ijver zich tot elkaar in je leven. Staan ze echt tegenover elkaar? Vullen ze elkaar aan? Hoe kom je ze eigenlijk tegen in je leven? Hoe zie je traagheid voor je en ijver? Zelf denk ik bij traagheid aan de mails die nooit of telkens maar half worden beantwoord. Aan de maatregels die moeten worden genomen om de aarde niet helemaal kapot te maken en die telkens maar weer worden uitgesteld, verdraaid of weer in een la worden gestopt. En bij ijver? Gek genoeg zie ik dan een kind een heel kleurboek lang tussen de lijntjes kleuren. Probeer ik mij een volwassene voor te stellen dan zie ik al gauw een stampvoetende fanaat. En aan de andere kant van het spectrum zie ik iemand eindeloos de moed niet opgeven en een enorme ark bouwen zoals Noach.

In de kunst weet men wel raad met de rijtjes hoofdzonden, kardinale en christelijke deugden veelal in navolging van de 13de eeuwse Giotto di Bondone uit Florence. Soms ontbreekt er een zonde of is er nog een extra deugd. Traagheid wordt wel afgebeeld als een nar en ijver als een figuur met de bijbel in de hand afgoden vertrappend. En dan ineens in de loop der tijden kan traagheid deels als een deugd voelen en ijver, die kan uitlopen in een fundamentalisme dat mensen uitsluit en onrecht aan doet, kan een zonde worden. Daarom op de voorkant van de liturgie niet twee, maar vier objecten om de tegenstelling ijver en traagheid wat te nuanceren.

Zit er niet een heilzame kant aan traagheid, zoals er aan ijver een kwalijke kant kleeft?

Een filosoof die tegenwoordig behoorlijk aan de weg timmert Byung-Chul Han heeft onlangs een lofzang geschreven op het *vita contemplativa*, noem het maar het beschouwende aandachtige leven. Een filosofe van de vorige eeuw Hannah Arendt moet het in zijn lofzang nogal ontgelden als zijnde een exponente en voorvechtster van een *vita activa*, letterlijk een handelend leven. In de opvatting van Byung-Chul Han helemaal niet zo nastrevenswaardig dat *vita activa*, omdat het actieve leven veel te veel valkuilen in zich draagt. Persoonlijk vind ik dat Byung-Chul Han het denken van Hannah Arendt daarmee te kort doet. Immers was het niet zo, dat de tijd waarin zij leefde, die waarin onder meer het nationaal-socialisme opkwam, het kwaad gewoon gemeengoed leek, smeekte om mensen die daartegenin gingen, die deden wat er te doen stond? Bovendien vond ze juist dat je altijd eerst moest nadenken alvorens iets te doen.

Zou je kunnen zeggen dat de tijd en omgeving waarin je leeft heel veel invloed hebben op de neiging naar vertraging of juist naar reflectie op wat je doet in je leven?

In het geschrift *Vita contemplativa* breekt Byung-Chul Han in deze krankzinnig snelle tijd een lans voor het langzame leven waar het eerste plaatje bij hoort: het leven als **een slak**.

En wees eens eerlijk, wie hier zou daar niet voor kiezen? Je oordeel opschorten, niet meteen in de gordijnen gaan hangen, niet meteen, misschien wel ook, maar niet metéén op de barricades gaan staan. Niet alles laten afhangen van je sociale media accounts. Van de hak op de tak levend. Byung Chul Han wijst erop dat ook het *vita contemplativa* verkeerd kan worden begrepen als dat leven wordt

verstaan als brokjes mindfulness tussen de bedrijven door. Waarin herken jij jezelf in je doen en laten? Leef je meer als een slak of zit je voortdurend op je telefoon?

Wie kiest er voor meer ruimte voor stilte meditatie en gebed. Meer aandacht voor aandacht. Behoedzaam gaand stapje voor stapje met een huisje op je rug. Een leven als een slak. Thuiskomen als een dagelijkse praktijk? Kun je je dat voorstellen? Terwijl je in deze wereld zo gemakkelijk de weg kan kwijtraken. Traag ja, lui nee. En ijver?

Het ijverige leven leest de krant. Toetst alles aan de criteria van gerechtigheid, geloof, medemenselijkheid en laat zich leiden, niet alleen door het nu, maar is zich bewust van de geschiedenis en anderzijds gespitst op de toekomst. Wil verantwoordelijk zijn, de lijstjes serieus nemen. Daar horen verhalen bij. Vandaar het plaatje van **de bijbel** als volgende plaatje op de liturgie. En vandaar ook dat die woorden uit Genesis klonken. Het boek van hoe het begon in een nieuw begin met de aarde, het grote verhaal van hoe het werd en verwerd, hoe het ont - aardde.

Misschien neig je wel evenveel naar dit ijverige leven als naar het contemplatieve leven. Om er achter te komen hoe dat contemplatieve en ijverige leven zich tot elkaar verhouden in je eigen leven zijn nog twee plaatjes toegevoegd: een **verzoetende suikerpot** en een **dol makende smartphone**. Uitwassen van het contemplatieve, respectievelijk ijverige leven. Hoe spelen die een rol in je leven? De alles verbloemende en verzoetende suikerpot staat voor de traagheid die je eerder lui zou noemen, een luiheid die waarschuwingssignalen ontkent. Ontkent en wil volharden in die ontkenning. Dat klinkt misschien heel betweterig en gemakkelijk. Verhalen uit de geschiedenis en je eigen leven laten zien hoe moeilijk het is om niet lui te zijn. Bijvoorbeeld: hoe lang wacht je soms in een relatie die al weken gespannen aanvoelt om je mond open te doen. Hoeveel profeten moesten onheil voorspellen voordat er eindelijk werd geluisterd of nooit. Hoeveel mensen gaan over hun eigen grenzen heen, waarschuwingssignalen in de wind slaand, verbloemend en verzoetend, zodat een burn-out en andere ziekten het lijf in kunnen kruipen. Hoeveel mensen, hele samenlevingen, gaan over de grenzen van anderen heen, van de natuur om je heen, de aarde waarop je beweegt, waardoor rampen en oorlogen ontstaan, die hoe verschrikkelijk ook door het verzoetende karakter van de suikerpot worden afgedaan, of om te troosten, met dat je oorlogen en rampen altijd hebt en dat mensen en de aarde veerkrachtig zijn, dat alles wel goed komt...ee-hee er verschijnt lang niet altijd een regenboog! Eerlijk is eerlijk. Het is ook niet gemakkelijk om wat anders te zeggen, in opstand te komen, de vinger op de zere plek te leggen en dat trouw blijven doen ook als niemand luistert. Het ijverige leven kan even goed uit de hand lopen. Het voortdurend reageren op niets af. Voortdurend je email checken en dergelijke. Vandaar het plaatje van de smartphone in de hand. De agenda van watkanikdoen.nl niet alleen raadplegen, maar uitprinten en in je slaapkamer ophangen. Een uitwas van het ijverige leven kan ook leiden tot het voortdurend geen tijd hebben. Maaltijdboxen bestellend omdat zelf koken tijd kost? De reclames ervoor vliegen je om de oren. Volgens Ineke zijn er inmiddels vijf verschillende.

Waar komen die ontsporingen bij vredelievende en goedbedoelende mensen vandaan? Uit angst of wie weet ook wel vanwege het verslavende karakter van zowel de suikerpot als de smartphone. Is die verslaving misschien nog wel de grootste ellende.

In het grote verhaal tenslotte van de vloed, van Noach, van de ark, kun je al het voorafgaande tegenkomen. Aan de ene kant het eindeloze ijverige en trouwe werk van het bouwen van de ark en anderzijds het gewoon doorgaan met kwade dingen omdat er een soort verslaafd-zijn-aan-de-loop-der-dingen bestaat, zodat de mensen gewoon doorgaan met er eigenlijk maar op los te leven, op niets af. Nee, werkelijk, "alles wat ze uitdenken is slecht" met onrecht als gevolg, zo staat er in het verhaal van Noach. Daarom ontstaat spijt over het geschapene. Over de mens als schepsel Gods. Daarom is voor juist dit verhaal gekozen. Het plaatje van de slak en de bijbel passen bij het wérk van Noach en bij Noach zélf. Noach is geen slaaf. Noach maakt een keuze tegen het kwaad. De plaatjes van de suikerpot en de smartphone verwijzen naar het verslavende karakter van de dingen verbloemen, toedekken, verzoeten en een voor een groot deel nep actief leven.

Daarbij is en blijft het in veel opzichten een wonderlijk verhaal. Je kan er je eigen talloze voorstellingen bij maken. Zelf stelde ik mij voor hoe het zou zijn als ik achter één van de slakken de ark in zou gaan. “Kom nou”, roept Noach en nadat ze eindelijk zijn binnengekomen ziet Noach dat het twee mannetjes of twee vrouwtjes zijn of hoe zit het nou. Ik hoor Noach zuchten. De slakken stellen Noach gerust. “Voor de voortplanting maakt het niets uit, daarbij zijn wij man én vrouw, zoals de mens van het begin” spreken zij in koor. Noach lacht vanbinnen. Noach was een boer. Na de vloed plantte hij een wijngaard en als eerste dieren die als laatste uit de ark kwamen plaatste Noach de slakken in zijn wijngaard.

Kijk, hier heb ik ze. Twee wijngaardslakken en ook al een kleintje op weg naar de tuin van een nieuw begin.

Overigens, helaas, na alles, ook de vloed veranderde niets aan de aard van het beestje mens – de mens in het verhaal bleef slecht. Een vernietigende vloed vanwege de mensen zou er niet meer komen. Niet vanuit de schepper in het verhaal van de schepping althans. Wel zal het omgaan met de ontsparing van de mens, de ontsparing van telkens nieuwe samenlevingen, het verslaafd raken aan luiheid en fanatisme hét thema worden van de relatie van de mens met diens oorsprong. Vandaar binnen en buiten het verhaal: - die lijstjes van zonden en deugden, de profeten, het verhaal van dé mens, die gekruisigd werd en weer tot leven kwam. In haast leef je er allemaal zo aan voorbij. Zou traagheid als een bijzondere deugd ervaren kunnen worden?

Misschien als de slakken met hun prachtig gevormd huis op een bepaalde manier symbool kunnen staan voor de thuiskomst van ieder schepsel bij zichzelf als van God gegeven? Was dat thuiskomen, die oorsprong hervinden juist ook de bedoeling van dat inschepen in de ark? Om de mens tot rede te brengen, naar de trage ontspanning van voor alle tijden te voeren, waarin het scheppingsproces nog alle kanten op kon gaan?

Als dat toch ook eens werkelijkheid mocht worden in déze tijd.

In jouw eigen leven, in deze wereld, waarin zoveel vast lijkt te liggen, in de zin van dat zoveel onheilspellends, een hopeloze en onherroepelijke gang lijkt te gaan. Ach, dat er uiteindelijk toch iets van die vrijheid hervonden zou kunnen worden van het begin. Zou dat kunnen lukken? Door te vertragen, zodat je in staat bent vaste grond onder je voeten te vinden...ja en als je als mensheid opnieuw geaárd dan dáár de schoonheid van inziet, dát als genade ervaart, dan zou de hoop weer en plekje kunnen krijgen om aan de slag te gaan, het huis van de wereld stukje bij beetje mooi te maken, ijverig als een slak. Niet als een bezetene, maar stukje bij beetje, met het doorzettingsvermogen en de trouw van Noach. Vechtend tegen de bierkaai misschien ook wel. Als een dwaas. Volhardend. Zou u, jij, dat kunnen, willen? Heb jij er de tijd voor, kun je die tijd maken? Helemaal niet vanzelfsprekend.

Traag, niet lui, niet als een verslaafde, maar gestaag, doelbewust doorgaand met de ijver van een arkbouwer, je doen beseffend, dat ieder gaan, met het oog op het herstellen van de relatie met de eigenlijke bestemming, deel kan uitmaken van één grote deinende dansende stoet naar een plek van rust, gekend worden en voedsel in overvloed. Ga je mee? Bouw dan aan een ark van behoud, leef als een slak in de wijngaard, geaard, niet helemaal versuft door suiker, niet verslaafd aan snelheid, verslaafd aan het *het gaat zoals het gaat denken*. Mocht het niet lukken of tegenzitten - kijk af en toe omhoog: wie weet verschijnt er dan toch nog een regenboog...

Yvonne Bos